

O R D E D E R V E R D R A A G Z A M E N

Gevestigd te 's Gravenhage

Kon. goedgek. 22.2 1958.

ODV-groep HILVERSUM

Secret. Heuvellaan 11, Hilversum. Tel. 02150-10481

Een x in de kantlijn duidt op een vraag, een - op een antwoord.

Hilversum, 1 November 1971

Goeden avond, vrienden,

Aan het begin van deze bijeenkomst wil ik U er graag op wijzen, dat wij sprekers van deze groep er ons terdege van bewust zijn, niet alwetend of onfeilbaar te zijn. We verwachten van U, dat U zelf nadenkt, dat U zichzelf een oordeel vormt over hetgeen besproken wordt en U krijgt, in het tweede gedeelte alle gelegenheid om Uw eigen standpunt, voor zover nodig, naar voren te brengen, of vragen te stellen omtrent hetgeen U onduidelijk was.

Ons onderwerp voor vandaag is

GODSVERTROUWEN EN ZELFVERTROUWEN

Deze twee begrippen, die voor de mens vaak tegenstrijdig lijken, vullen elkaar in wezen aan. Godsvertrouwen gaat uit van het bestaan van een God. Het bestaan van God is onbewijsbaar, maar in jezelf beleefbaar. Wanneer je voelt, dat er een grotere kracht is, die alles heeft geredigeerd, alles heeft geschapen, dan kun je ook aannemen, dat die kracht voor jou de juiste plaats zal weten, en jou alles zal geven, wat werkelijk voor jou noodzakelijk is.

Godsvertrouwen wil zeggen: aanvaarden, wat er is, omdat je aanneemt, dat er een God is, die daarin betekenis legt en dat alles zijn doel heeft.

Maar dan is er ook: zelfvertrouwen. Sommige mensen vertrouwen in God, omdat zij bang zijn, zelf verantwoordelijkheid te dragen. Het is gemakkelijker te zeggen: "God gebiedt mij", dan te zeggen: "Ik meen, dat het noodzakelijk is." Het is eenvoudiger om je te beroepen op God dan uit te gaan van datgene, wat in jezelf leeft. Wanneer je zelfvertrouwen werkelijk bezit, dan weet je van jezelf een klein beetje, wat je bent. Je weet, wat je aankunt. Je vertrouwt erop, dat je in staat zult zijn, omstandigheden meester te worden. Je kunt je eigen daden stellen en je bent bereid, om daarvoor ook zelf de aansprakelijkheid te dragen. Maar er komt een ogenblik, dat je machteloos bent. Een mens kan in de wereld bijzonder bekwaam zijn. Hij kan alle dingen tevoren berekenen met een perfectie van, zeg, een cybernetische machine. Die mens kan alles tevoren hebben voorbereid en dan gebeurt er één ding, één eenvoudig ding, misschien maar een verkoudheid, of een klein ongeval, dat hij niet kon voorzien en zijn hele plan ligt in elkaar. Dan kun je natuurlijk zeggen: "Ik heb gefaald", maar daar kom je niet veel verder mee. Je kunt ook zeggen: "Dit heeft een doel", ik vertrouw erop, dat wat gebeurd is, vanuit een Goddelijke bron komt, of althans goed is, gezien vanuit die Goddelijke bron, en het is aan mij, om met deze terechtwijzing, die ik heb gekregen, opnieuw verder te gaan en opnieuw met het maximum van mijn eigen vermogen te streven en te werken in de richting van alles, wat ik goed vind".

Er is, zoals U zult begrijpen, iets, wat werkelijk elkaar aanvult.

De situatie wordt moeilijker, wanneer wij proberen om God te definiëren of om ons vertrouwen in God te definiëren.

Want Godsvertrouwen is in feite ergens een emotie. We hebben geen reden om het te doen, we hebben geen reden om het niet te doen. We beleven iets in onszelf en we kunnen het niet formuleren. Er is een kracht, maar waar die kracht vandaan komt, weten we eigenlijk niet, maar we zeggen: Het is God. En wat God doet, dat is wel gedaan.

Deze emotionaliteit maakt het moeilijk, om redelijk over Godsvertrouwen te spreken. In vele gevallen kun je wel zeggen - en daarvoor zijn allehand redenen te vinden in het verleden - "Wie vertrouwt in een God, is iemand, die bepaalde dingen projecteert". In het verleden is dat gebleken. Mensen wisten niet, waar de donder vandaan kwam. En dus moest er Thor; een Donar zijn, moest er ergens een Bel door de hemelen gaan en met bliksemflitsen afdalen op zijn tempel. Denkbeelden, waarbij het onbekende een gestalte en een vorm krijgt.

Nu kan het zijn, dat wat wij zien als God, eveneens een rationalisatie is. Er zijn vele dingen, wetten en krachten in het Al, die je niet kent. Je leeft in een vierdimensionale wereld, drie gekende afmetingen en daarbij de geheimzinnige tijd, waaraan je je niet helemaal schijnt te kunnen onttrekken en die, zover het de mens betreft, meetbaar is en dus misschien als vierde dimensie misschien nog wel kan worden gezien. Maar, wat ligt er achter? Liggen er vijf, zes, zeven, acht, negen dimensies achter? Welke werelden schuilen er achter verschijnselen, die we nog niet helemaal kennen als b.v. zwaartekracht en tijd?

God is voor ons de verklaring van een hele hoop dingen, die we eigenlijk niet weten. We maken van hem de personificatie van datgene, dat we nog niet kunnen bereiken ook. Is er een werkelijke God? We geloven het, we weten het. Maar we weten wél, dat we rekening kunnen houden met bepaalde dingen. Met de emoties b.v., die God in ons oproept. Dat we, zoals in de oude tijd, de mensen naar de hemel keken en zeiden: ik zie de voortekenen, de donderraar rijdt langs. En dan bedoelden ze: het gaat onweten. Zo kunnen wij zeggen: Ik voel de tekenen, God grijpt in, God dirigeert die wereld, er gaat wat gebeuren. Of dat wetten zijn, natuurkrachten of wat anders, we weten het niet. Maar we hebben regels leren kennen.

Ons Godsvertrouwen is, zodra we het uitspreken, inderdaad rationalisatie. Het is een poging, om een zekere redelijke achtergrond te scheppen voor dingen, die je niet begrijpt. Maar zodra we het hantéren, wordt het heel iets anders. Zodra we dat Godsvertrouwen beléven en hanteren, betekent het voor ons een mogelijkheid om te werken met krachten, die we niet kennen en rekening te houden met krachten, die we in feite niet kennen. Voor ons wordt plotse-ling de oorzaak-en-gevolgwerking kenbaar, hanteerbaar, omdat we voor de onbekende oorzaak "God" hebben gezet.

Juist een mens, die geleerd heeft in zichzelf te vertrouwen, weet, dat hij grenzen heeft. Je hebt eigenschappen, je hebt lichamelijke kwaliteiten, je hebt mentale mogelijkheden en ergens is een grens. En toch komen we altijd weer ergens áan die grens voor de vraag te staan: Wat is er méér? Het is, als bij het onderzoek van de menselijke psyche, waarbij men laagje na laagje afpelt alsof het een soort ui is en dan uiteindelijk zegt: nu komen we aan iets, het schijnt er te zijn, het is niet helemaal niets, maar we kunnen het niet definiëren. En dan zeggen we aarzelend tegen onszelf: zou dat misschien de ziel zijn? En dan kunnen we zeggen: met die ziel, ja, we kennen haar niet, kunnen we niets doen. Maar al die andere lagen van het bewustzijn, die kunnen we, als het nodig is, manipuleren.

Ik geloof, dat het bij ons precies zó is. Wij hebben vele mogelijkheden, wij kunnen onszelf manipuleren. Wij kunnen onszelf richten wij kunnen onszelf inhoud geven, wij kunnen uitdrukkingen geven aan datgene, wat in ons leeft. Dan komt er een ogenblik, waarop we zeggen: hier kan ik niet verder. En op dat moment moeten we de grens overschrijden en moeten we onze redelijkheid en menselijkheid een ogenblik terzijde stellen en spreken van God. En dan moeten we vertrouwen hebben, dat die God verder kan gaan. Verder dan wij, verder dan al het voorstelbare.

Dat klinkt een beetje erg rationeel, als je het zo zegt. Er zijn veel mensen, die boos zijn, omdat je probeert, God een beetje te omschrijven, zoals hij in werkelijkheid is. Niet de argumenten van de theologen, niet de openbaringen, maar gewoon de mens zoals hij staat tegenover het Onbekende.

Maar aan de andere kant, hoe kun je als mens ooit komen tot een werkelijk gebruik van al je faculteiten, van al je mogelijkheden, wanneer je niet de grens durft erkennen, die jou gesteld is en gelijktijdig erkent: er is méér. Ik kan U voorbeelden te over geven, waarbij Godsvertrouwen functioneel blijkt te zijn in het dagelijks bestaan. Er is een mens, die mens is ziek, er wordt voor die mens gebeden. Die mens gelooft in de werking van het gebed. Die mens wordt sterker, die mens geneest. Medisch gezien is het een wat verbazingwekkend gebeuren. Nu zeggen we: Hier heeft God ingegrepen. Ik geloof, dat dat de vraag is. Je zoudt kunnen zeggen: hier heeft een suggestieve invloed gewerkt en niet algemeen bekende processen in de mens op gang gebracht. Maar, of er nu suggestie is of niet, er is een werking. Een werking, waardoor de mens méér is, dan hij redelijk kán zijn.

En het vreemde is, dat dat niet alleen gebeurt, wanneer men zich beroept op Jezus Christus of een heilige, of op andere groten als de Buddha, Mohamed, maar dat het altijd wéér gebeurt, óók wanneer je je beroept op een geest, op een voorvader, bij een offerering bijvoorbeeld. Kennelijk is het niet belangrijk, wat voor "Beeld" je gebruikt. Belangrijk is, dat er een vertrouwen is, een geloof in het grotere, het hogere, en dat daardoor de grenzen, die wij redelijk, misschien wel voor onszelf hebben gebouwd, worden afgebroken.

Dan, een ander voorbeeld. Een mens gaat tot aan de grenzen van uitputting, hij kan niet verder meer. Hij is wanhopig, hij wordt achter volgd. Hij begint te bidden. Hij vertrouwt erin, dat God hem zal horen en dat God hem de kracht zal geven, die hij zelf niet meer bezit. En het wonder gebeurt, die mens komt in een halve trance, hij begint sneller te lopen, bijna als een soort Kerumpah - U weet het, de snelwandelande monniken, die eens in Tibet waren - en hij ontkomt aan zijn achtervolgers. Hij bereikt het juiste adres bij toeval en, in plaats van lange tijd in een Stalag te zitten of misschien daar te sterven, bereikt hij na enige tijd zijn vaderland. Moderne geschiedenis. De man was een krijgsgevangene, een Engelsman. Hij bad, en hij kón opeens méér. Wat hij deed was, volgens zijn vijanden én volgens zijn vrienden, bijna onmogelijk, het werd bovenmenselijk genoemd. Het wás mogelijk, omdat hij Godsvertrouwen had.

Maar, aan de andere kant: wanneer de zieke niet had vertrouwd in de mogelijkheid van zijn lichaam, zich te herstellen - een vorm van zelfvertrouwen - wanneer de Engelsman níét had geloofd in zijn mógelijkheid tot ontsnappen, dan zouden zij niet op dat punt zijn gekomen, waarbij dat godsvertrouwen hen inderdaad hielp. Dat lijkt mij ook weer een belangrijk punt in ons betoog van vandaag.

Je kunt als mens véél. En als je dat vele niet eerst zelf doet, dan kun je in God vertrouwen, maar dan gebeurt er niets. Je kunt, zoals eens een wijsgeer zeide, langs de weg gaan zitten en zeggen: Och Heer, ik heb honger, geef mij brood. Je krijgt niets. Je kunt ook zeggen: ik zoek naar voedsel en in deze woestijn vind ik het niet! Heer, geef mij brood! En opeens is er een steen, die in brood verandert. O zeker, het is van een wijsgeer, het is een gelijkenis. Maar waarom zou het onmogelijk zijn?

Godsvertrouwen doet ons de grenzen van het onmogelijke wegvallen. Er is geen begrenzing meer door waarschijnlijkheid of mogelijkheid. Er is het onbegrensde, het onbeperkte, waarin alle wonderen, alle dingen kunnen gebeuren, waarin geen aarzeling meer is. En wanneer wij zelf werkelijk en oprecht gedaan hebben, wat wij kunnen, dan verkeren wij in een toestand van absolute doelgerichtheid. Dan weten we wel degelijk, wat nodig is of wat wij willen, ook al weten we niet hoe en hebben we de kracht er niet toe.

En dán komt ons Godsvertrouwen. En dat Godsvertrouwen is dan de kracht om méér te zijn, dan voor een mens mogelijk is. Meer te doen dan denkbaar.

Er zullen heel wat mensen zijn, die zeggen: Ach, het is allemaal zo zinloos, je móet in God vertrouwen. Wanneer alles wegvalt rond je, dan moet je je daar bij neerleggen, want het is God's wil. Je moet er in vertrouwen, dat de Heer het beste doet voor jou.

Ja. Maar is dat wel helemaal aanvaardbaar. Zeker, wanneer ik veel verlies, dan kan dat ergens ook nog God's wil zijn. Maar in de eerste plaats is het ook een kwestie van mijzelf. Heb ik misschien niet te veel willen hebben, te veel willen bezitten? Wanneer ik het slachtoffer wordt van omstandigheden, dan kan ik natuurlijk zeggen, dat het God's wil is. Maar ik zal me toch ook af moeten vragen, of ik misschien zelf degene ben, die zich in die omstandigheden begeven heeft. Ik moet uitgaan van mezelf, God ken ik niet. En dan komt er een splitsing in die eenheid Godsvertrouwen/zelfvertrouwen tot stand, tenminste, zover het de daad betreft.

Ik ben een mens. Mens-zijn betekent: een lichaam hebben, gevoelens hebben, denken, kunnen spreken, kunnen lachen. Een goed geheugen, denkvermogen, onderbewustzijn, maar ook geest, geest bezitten, voertuigen bezitten. Dingen, die je misschien ook niet zo helemaal juist kunt bewijzen, maar waarvan je de waarschijnlijkheid zelf aanvoelt en soms voor jezelf als een soort bewijs toch wel proefondervindelijk ondergaat. Als mens kun je véél! Je bent niet de slaaf van de schepping of de slaaf van het Gezag, of de slaaf van een technocratie en een technologische ontwikkeling. Je bent JEZELF! En jezelf zijnde, moet het mogelijk zijn, om, ook al zijn de kosten soms hoog, in velerlei opzicht, wáár te maken wat je in jezelf voelt als juist en goed. Je moet even verder durven gaan dan datgene, wat MEN van je verwacht. Je moet de moed hebben, zélf het risico te lopen en vanuit jezelf iets waar te maken.

En wanneer je daarbij jezelf instelt, - zoals dat heet, - het betekent eigenlijk: je concentreert op iets, wat buiten je onmiddellijke persoonlijkheid of nabijheid ligt - dan kun je vaak indrukken opdoen op een niet-redelijke, niet-zintuigelijke wijze. En je kunt die indrukken wel degelijk verwerken en daardoor mede een nieuwe inhoud, een nieuwe gestalte, een nieuwe vorm vinden voor al datgene, wat voor jou belangrijk is. Als mens kun je veel, wanneer je tenminste vertrouwen hebt in jezelf als mens. Een mens, die bang is om te zondigen, bestrijdt zozeer zijn zondige neigingen, dat zijn deugden daardoor sterven. Een mens, die bang is om te leven, komt tot een sleurbestaan, dat alles is behalve leven en veelal niet veel meer is dan een zich voortslepend sterven zonder daad.

Je moet moed hebben, vertrouwen in je kunnen, vertrouwen in datgene, wat voor jou belangrijk is. Je mag geen slaaf zijn van de denkbeelden van anderen. Zelfvertrouwen, dat betekent, dat je jezelf voor vol aanziet. Anderen kunnen wijzer zijn, dat mag je rustig accepteren, maar wanneer zij iets zeggen met hun wijsheid, waar jij het niet mee eens bent, dan moet je het uitzoeken en dan moet je je gedrag niet baseren op hun stellingen, maar op datgene, wat je zelf als waar en juist ervaren hebt. - Wat misschien mij in de ogen van deskundigen minder aanvaardbaar zal maken, maar desalniettemin volgens mij veel juister is.

Je moet, als mens, weten, wat je wilt. En ook meester zijn over jezelf. Elke mens heeft zwakke punten. Maar wat deren die zwakke punten je, wanneer ze bijkomstig worden. Iemand kan ziek zijn en toch een volle lichamelijke prestatie leveren, wanneer het nodig is, dat is duizendmaal bewezen. Maar dan moet je niet tegen jezelf zeggen: ik ben ziek. Dan moet je tegen jezelf zeggen: ik ga tot het uiterste van mijn kunnen. Ik heb er vertrouwen in, dat ik dit op kan brengen. Dát zelfvertrouwen heeft niets met God te maken.

Het is een erkenning van wat je bent: een mens, een creatief wezen. Een wezen, dat denken kan, dat uit zich beelden voort kan brengen, die het nog niet kende. Dat vanuit zich constructies kan voortbrengen, die er nog niet geweest zijn, zover hij maar kan nagaan.

Vertrouwen in je mens-zijn is belangrijk. Maar het betekent ook: beseffen, wat je waarde is als mens. Niet ondergaan in een massa, niet je laten drijven op de stroom, maar bewust kiezen. En dán krijg je pas zelfvertrouwen. Zolang je je afvraagt, of dit jÓuw taak is of die van een ander, ben je al verkeerd. Als je een noodzaak erkent, dan moet je je afvragen: hoe kan ik aan die noodzaak tegemoetkomen? En verder moet je niet gaan. Hier begint de mens zichzelf te vormen en maakt hij voor zichzelf iets waar van dat aloude woord - zo vaak verkeerd begrepen - dat de mens is geschapen naar God's beeld en gelijkenis.

Wij zijn wezens, als mens, als geest uit mens voortgekomen. Die wel degelijk het vermogen hebben uit onszelf iets voort te brengen, iets op te bouwen. Wij zijn niet beperkt door wat ons genetisch is ingelegd, we kunnen daar bovenuit. We kunnen handicaps overwinnen. We kunnen werelden betreden, die niet voor ons bestemd zijn, en in die werelden toch onszelf hervinden en waar zijn, totdat we er wél thuishoren.

En dan komt pas God. Niet, dat ik God ergens op de achtergrond wil schuiven, dat ik wil zeggen: ach mensen, doe nou maar zelf en die God, die komt wel. Maar, wanneer God de mens geschapen heeft, dan heeft Hij hem geschapen, zoals hij is. Wanneer het God's wil is, dat de schepping zo bestaat, dan is het ook Zijn wil, dat er een auto-ongeluk gebeurt, dat er ergens luchtvervuiling komt; dan is het ook Zijn wil, dat Biesheuvel of iemand anders aan de regering komt. Wij moeten erin vertrouwen, dat wat buiten onze controle ligt, wel degelijk door God gewild kan zijn. Maar, wij hebben de mogelijkheid, om juist te handelen volgens óns inzicht. Die is ons ook gegeven en die mogelijkheid moeten we gebruiken. Een voorbeeld van verkeerd Godsvertrouwen is dit: Wanneer er een ziek is, zullen we God bidden en geen arts roepen, want dan zal God, zo Hij wil, genezen. Dat is een enorm vertrouwen in God, ik geef het toe. Maar het is gelijktijdig een absolute verloochening van God, zoals Hij leeft in de mens. Als God medicijnen, medische wetenschap heeft toegelaten, heeft ingepast in Zijn concept van de schepping - en dat nemen die gelovigen toch aan, dat God alles geschapen heeft - dan geloof ik ook, dat het aan de mens is, om daar gebruik van te maken.

Men kan misschien zeggen: Ja, maar eens in het Paradijs - want U kent, hoe ze dan spreken, met galm compleet - heeft de vrouw (de vrouw heeft het altijd gedaan) met een appel van de verboden boom, de verboden vrucht haar man verleidt. Sedert dien zit men in de appelpuree. Dit laatste is geen citaat van een prediker, maar mijn persoonlijke reactie op dergelijke uitspraken.

Maar laten we dan eerlijk zijn. Een God, die alwetend is in die schepping, moet weten, dat dit gebeurt. Als het Zijn wil zou zijn, dat dit niet zou gebeuren, dan wás het niet gebeurd. Ook die zondeval, alle ellende in de wereld, zit in God's plan. Maar ik geloof, dat het ook een uitdaging is. Een uitdaging aan de mens, omdat de mens de mogelijkheid heeft, zich tegen die zaken te verzetten, te verwerpen. Vertrouw erin, dat niets bestaat, zonder dat een hogere kracht, een wet, een wezen misschien, dat je niet kent, daar ergens een stempel op heeft gezet. Maar vertrouw in jezelf.

En daarmee heb ik eigenlijk het meeste gezegd. Wat moet ik U vertellen over mensen, die in God al te veel vertrouwen. U kent ze allemaal. Iets van: na ons komt de zondvloed! Of: indien het God's wil is, dan zal het wel goed gaan. Dat is waarschijnlijk ook gezegd, toen ze begonnen aan de oorlog in Vietnam.

Dat zijn dingen, waar wij aansprakelijk zijn.

En toch kunnen we het zonder God niet redden. Misschien is dat het wonderlijkste van het geheel. We leven in onze werelden, onze sferen. En wanneer we leren, onszelf te vertrouwen, onszelf te beheersen, onszelf op de juiste wijze in te zetten, voor onszelf dan en vanuit onze eigen maatstaven, dan bereiken we heel veel. We kunnen enorm veel waarmaken, maar we lopen altijd tegen een grens op. Altijd is er ergens: het onmogelijke. En, vreemd, wanneer we dan zeggen: er is een hogere kracht, die in ons is, die ons helpt, die met ons werkt, dan komen we verder. Dan blijkt de grens niet meer te bestaan.

Nu kunt U zeggen: God is een rationalisatie. Maar Hij werkt! Er zijn veel dingen op deze wereld, die wetenschappelijk nog niet volledig en afdoende verklaard zijn en die toch gebruikt worden. Doodgewoon, omdat men zegt: het is bruikbaar, het is hanteerbaar, we kennen oorzaak-en-gevolgwerkingen, waarom moeten we wachten, tot we het theoretisch dóór hebben. Ik geloof, dat het met God precies hetzelfde is. God is er! God werkt! We hebben een relatie voor onszelf met Het Onbekende. Waarom zouden we wachten, totdat we theoretisch en overtuigend en proefondervindelijk bovendien nog een paar keer bewezen hebben, dat er een God is. Laat ons leven met die God. Laat ons erop vertrouwen, dat er dingen zijn, die ingrijpen, wanneer wij niet meer verder kunnen.

We zijn klein, machteloos. Een speelbal op de golven van economie en politiek. Arme machteloze schepselen, die beginnen te sterven op aarde op de dag, dat ze geboren worden. 't Is waar. Een mens is machteloos in vele opzichten. Maar laat ons ons ook eens afvragen, of die machteloosheid niet in vele gevallen machteloosheid is, die we willen. We kunnen wel zeggen, dat God het allemaal doet, maar, als God had gezegd: zó lang mag de mens leven dan is de mens sterker dan God. Want, de gemiddelde leeftijd van de mens wordt in bepaalde gebieden steeds en steeds maar weer hoger. Eerst was het vijftig, toen werd het zestig, nu is het zeventig; over een jaar of vijf, zes is het misschien al tachtig. Of heeft God dat gewild? Als Hij heeft gewild, dat we allemaal tachtig zullen worden, bij wijze van spreken, dan zijn we altijd tekort geschoten. Waarom? Kennelijk is er geen vaste maatstaf, tenminste zo lijkt mij toe. Ik kan er niets aan doen, dat, wanneer ik in de stof incarneer, er een ogenblik komt, dat ik van die stof afscheid moet nemen. Ik kan er niets aan doen, dat mijn bewustwording op een gegeven ogenblik staakt, dat ik niet verder kán in de sferen. En dat ik dan terug moet incarneren of dat ik op een andere wijze mij volledig moet geven aan dingen, die ik allang kende, om daaruit een nieuwe kracht, een nieuw begrip en nieuwe energie te putten om verder te gaan.

Het kan geschreven staan. Maar wat ik er van maak, is kennelijk ook wel een beetje mijn eigen zaak. Stel, dat drie personen precies hetzelfde leven leven. Identiek vanaf het ogenblik van de geboorte, de eerste honger, de eerste kinderziekte tot de laatste ademtucht. Laat ons dan kijken, wat die drie ervan gemaakt hebben.

Dan blijkt, dat de eerste zich heeft laten leven. Hij is misschien in de ogen van de mensen tamelijk succesvol geweest. Maar als hij overgaat, dan blijft alleen maar het idee over, dat hij nu zijn gemakken moet missen.

De tweede heeft, met uiterlijk precies dezelfde resultaten in zichzelf gezocht naar een verklaring, naar een antwoord. Voor hem ligt een wereld open, waarin hij vragen kan stellen, waaruit een antwoord komen kan.

De derde heeft op zichzelf vertrouwd, zover als het ging en hij heeft daarna altijd weer gezegd: Hier is God aan het woord, ik kan niet verder meer. Heer, helpt U mij om verder te gaan. De mensen zullen misschien zeggen: Och, het is een redelijk succesvol leven geweest, maar hij heeft toch wel veel stomiteiten uitgehaald veel tegenslagen gehad.

Maar die mens gaat over en die ontdekt, dat er geen grenzen meer zijn.

Drie gelijke levens, drie verschillende reacties na de overgang. Ja, ik spreek nu over iets, wat bij ons uit de aard der zaak gebruikelijker is dan bij U. En dat verhaaltje, dat ik U vertel, is niet zo maar een verhaal. Het is een waarheid, die voortdurend, zij het, dat de identiciteit van de levenden wat afwijkt, voortdurend weer opdoemt, voortdurend weer zich manifesteert. Daaruit blijkt, dat de mens met zijn eigen willen, zijn eigen wezen veel kan bereiken. Hij heeft dus een beetje zelfbewustzijn wel nodig, om verder te komen. Hij moet actief in alle dingen opgaan. Hij moet zijn wezen als het ware voor de volle honderd procent inzetten voor datgene, wat hij wil bereiken. Daarmee is niet gezegd, dat hij uiterlijk meer bereiken zal dan een ander, maar wel, dat hij innerlijk anders wordt. Waar je niet verder kunt, dáár mag je zeggen: Hier is God. Hier is God aan het woord.

Je kunt zeggen, wanneer je weet, ik kan niet meer in leven blijven: Heer, ik sterf, in Uwe handen beveel ik mijnen geest. Waar je verder niet kunt, laat het dáár aan God over.

En dan misschien nog enkele opmerkingen, die, ofschoon ze theologisch misschien niet allemaal aanvaardbaar zijn, toch vanuit mijn persoonlijkheid althans en uit mijn emotionaliteit juist zijn.

Er is altijd weer een kracht. Ik kan die kracht niet omschrijven, ze is er. Het wonderlijke is, dat die kracht mij soms aanvaardt, in mij is, en in mij werkt, dat die kracht op andere ogenblikken rond mij is, maar ik kan haar niet bereiken. Het is, alsof ik in de zuivere lucht zit en ik kan niet ademen. Die kracht noem ik God, of een verschijnsel, een manifestatie van God. Waarom kan ik soms niet ademen. Misschien wel, omdat ik die kracht wil dirigeren, omdat ik niet in die kracht mijzelf wil zijn, maar omdat ik die kracht er toe wil brengen iets te zijn, wat ik zelf nog niet ben, wat ik niet kán zijn.

God zou misschien wel alles kunnen regelen. Zeggen: "Vrede op aarde" en er zou vrede zijn. Maar de vraag is alleen, of die vrede werkelijk zou zijn. Onvrede bestaat, waar vrede bestaat. Ik geloof, dat God niet gezien moet worden als een eenzijdig wezen of als een soort goddelijke potentiaat, die vanaf een hemelse troon beschikt over leven en dood, over ellende en vreugde, over hemel en verdoeming. Ik geloof, dat als er een God is, die god én licht én duister is, dat die god én vrede én onvrede, dat hij vreugde én lijden is. Ik kan me geen God voorstellen, een werkelijke God, waar iets buiten bestaat.

En juist, omdat ik het gevoel heb, dat ik deel ben van God, ergens van een oneindige werkelijkheid buiten de tijd, voel ik het als mijn plicht, ja, als een innerlijke noodzaak, om mijzelf, zoals ik ben, zoals ik leef, duidelijk te maken. Om wáár te maken, wat er in mij bestaat, in welke wereld ik ook vertoeven mag. Want alleen zó ben ik de God waardig, waarin ik leef. Een emotie, absoluut niet zinvol of zinrijk. Waarom zou ik mij opofferen of mij iets ontzeggen?

Als God werkelijk zo goed en genadig is als sommige mensen tegenwoordig zeggen, die met een kreet uitroepen; "God is Liefde" - en vergeten, dat in de liefde de haat ook verborgen zit - dan zou ik zeggen: ach mensen, waar maak je je druk over; neem nou maar, wat je wilt, doe wat je wilt. God heeft je lief, het komt tóch wel in orde!

Als men zegt: "God is een toornige God", dan zeg ik: nou laat ik mijn kop maar onder de dekens steken, misschien ziet Hij me niet.

Als ik zeg: "Mijn God is alles", dan treedt die God mij overal tegemoet. Die kracht, die ik rond mij vind, die soms door mij werkt die kan ik in andere dingen, in andere mensen, in andere geesten, in andere werelden terugherkennen, altijd weer. Het is een antwoord op mijzelf, er is een vergelijkbaarheid.

En daarom vertrouw ik op die God.

Niet, omdat die God doet, wat ik zou moeten doen, omdat die God met Zijn macht de zaak voor mij wel in orde brengt, maar omdat die God mij steeds weer duidelijk maakt, dat ik niet alleen sta. Omdat Hij mij steeds laat zien, dat rond mij Zijn wezen, Zijn kracht, Zijn persoonlijkheid in al het geschapene en misschien in een hele hoop dingen, die ik in sferen of werelden ooit gezien heb, bestaat. Steeds weer ontdek ik Hem, soms in het diepste duister, soms in het hoogste licht, maar Hij is er.

Omdat ik weet, dat Hij er is, weet ik ook, dat ik mijzelf moet zijn, als deel van Hem. God is een massaal bewegingsspel, daarin moet ik mijn plaats vervullen. Maar dan ook zó goed ~~xxx~~ als ik kan, zo volledig als ik kan. Dan moet ik niet wachten op de aanwijzingen, want dan verstoort ik weer een harmonie, waartoe ik eigenlijk niet behoort. Mijn Godsvertrouwen is vertrouwen in de zinrijkheid van ook mijn eigen pogen en bestaan. Mijn Godsvertrouwen is het geloof, dat ik meer ben, dan ik besef. Mijn Godsvertrouwen is de zekerheid, dat waar ik niet meer verder kan, er een kracht is, die voltooit, wat ikzelf niet zonder deze kracht zou kunnen voltooien.

Daarom heb ik ook veel zelfvertrouwen. Daarom durf ik te gaan naar een duistere wereld, daarom durf ik te spreken tot U en durf ik op te stijgen tot werelden, waarvoor ik nog niet rijp ben. Omdat ik weet: In mij is God.

En daarom word ik rijker van al deze dingen, steeds meer verbonden met steeds meer van de schepping. Voor mij is mijn zelfvertrouwen alleen maar een erkenning van mijn Schepper.

Misschien ben ik simpel, dom, dwaas, wanneer ik ^{durf} zeg dat er niets werkelijk verkeerd kan zijn. Niet in wat mensen doen, in wat geesten doen en wat in de wereld gebeurt. Dat er geen werkelijke wreedheid kan bestaan, die onherstelbaar is.

En zo zie ik het. Het is mijn taak, om waar te maken wat ik ben. Ik moet vertrouwen in mijn mogelijkheid om dat te doen. Ik moet mijzelf durven inzetten voor datgene, wat in mij leeft als waar, werkelijk en belangrijk. Dan daarnaast moet ik geloven, dat dat zin en betekenis heeft, omdat God in en door mij werkt, omdat God rond mij in alles tegenwoordig is. Omdat de kracht, die leeft en die mij omgeeft, zoals ik hem aanvoel, de zin en de betekenis is van al het bestaande en daarmee de zinvolheid en de betekenis van mijn streven en bestaan. Zo voel ik het.

Ik zal er niet veel meer over zeggen. Het is een onderwerp, waarover je heel veel en heel weinig kunt zeggen. Je kunt er jaren over doorpraten, of het nu werkelijk dwaas is in God te vertrouwen, Maar het praten daarover lijkt mij dwazer dan het vertrouwen in God. Met woorden en gedachten alleen doe je zo weinig.

Het is vreemd, voor een mens wordt iets pas werkelijk, wanneer het ^{een} denkbeeld is, nauw omgrensd, dat bewust door een daad bevestigd wordt. Dan leeft het, dan heeft het betekenis. Voor een geest is het precies zo. Pas wanneer je bewust naar een bepaalde wereld of een bepaalde kracht gaat, een bepaalde reeks gedachten in jezelf ontvangt, hebben ze betekenis, leef je daardoor meer.

Praten over God en Godsvertrouwen is, buiten een poging om te definiëren en weer te geven, wat je er zelf bij voelt, niet veel waard. En praten over zelfvertrouwen is al precies hetzelfde. Al praat je duizend keer over zelfvertrouwen, wat wordt je er beter van? Wanneer ik U aankijk en U zeg: U kunt genezen, U kunt Uw gedachten uitzenden, U bent in staat om buitenzintuigelijke waarnemingen te doen, dan is dat zo. Maar of het wat betekent, ligt aan Uzelf, of U er wat van maakt, nietwaar? Ik kan U deze dingen niet geven. En God geeft U de mogelijkheid, maar het gebruik ervan moet je zelf maken. Nou dan, waarom zou ik dan praten over de moeilijk-definieerbare, misschien alleen maar onze verklaring voor het onverklaarbare, opdat we ermee kunnen leven. Maar het is ook een kracht.

Laten we die kracht gebruiken. Daar komen we verder mee.

We kunnen zeggen: zelfvertrouwen is een mooie zaak. Maar ik geloof, dat je veel beter kunt zeggen: Mens, probeer jezelf een klein beetje te kennen en vertrouw erin, dat je, wanneer je uitgaat van je persoonlijkheid en je kunnen, ook wat waar kunt maken en wat kunt bereiken. Dat niemand je ooit een betekenisvol leven kan ontzeggen, hoe dan ook. En dat niemand kan beoordelen, of je leven waardig en betekenisvol is geweest buiten jijzelf en de kracht, die in je leeft.

Laten we het daarbij laten. U kunt veel meer, dan U denkt. Maar U moet eerst leren, in Uzelf te vertrouwen. En wanneer U zelfvertrouwen hebt, dan is het ook gemakkelijker om God te aanvaarden en in een werkelijk Godsvertrouwen zélf verder te gaan.

Ik dank U voor Uw aandacht. In het tweede gedeelte zal ik U te woord staan, zover het Uw opmerkingen ten aanzien van het gesprokene betreft. Zou er tijd overblijven, dan ben ik ook bereid, mijn commentaar te verbinden aan andere vragen. Tot straks.

D I S C U S S I E

Goeden avond,

Ik hoop, dat U een aangename pauze hebt gehad en we zullen dus nu proberen in te gaan op Uw vragen en opmerkingen aangaande het probleem. Indien er vragen schriftelijk zijn gesteld, zou ik die graag het eerste nemen, maar voor de rest, gaat Uw gang.

x Dat samenspel van zelfvertrouwen en Godsvertrouwen is in de loop der eeuwen door de christelijke kerken niet bepaald bevorderd, om het mild uit te drukken. Ziet U heeden nog mogelijkheden om dit samenspel, dat toch in de eerste christengemeenschappen moet hebben bestaan, weer in de christelijke kerken te doen herleven?

- Daar is uit de aard der zaak een mogelijkheid voor. Maar dan zou ik graag, als U het mij toestaat, enkele punten in herinnering willen brengen.

Het Christendom is niet begonnen als een kerk. Dat heeft men er later van gemaakt. Het is begonnen als een gemeenschap, een gemeenschap, waarin alles op vrijwilligheid berustte. Het is misschien ook daardoor, dat b.v. de eerste christengemeenschap te Jerusalem mislukt is. De eerste commune, zou je kunnen zeggen, van de christenen. Maar zodra wij te maken krijgen met een kerk, krijgen wij te maken met gezag. En in dit geval valt de rol op van Saulus van Tarsus. Saulus, later ook Paulus, is een man, die als een geestdrijver bekend staat. Hij is een man van het Gezag, vandaar zijn achtervolgen van ketterijen. En in het christendom sluipt dus al zeer snel het Paulinisme binnen. Dit Paulinisme op zichzelf heeft vele goede kanten, maar het heeft één enorm nadeel, namelijk, dat het het gezag, dat uit het innerlijk en de innerlijke eenheid met de Christus en ook met God moet voortkomen, vervángt door het uiterlijk gezag van de gemeenten. Het resultaat is, dat de oudsten van de verschillende gemeenschappen al heel snel dus proberen hun eigen gezag ook elders te laten gelden, wat - zoals U weet - resulteert in een concilie in Nicea, waar een algemene kerkoverste, Paus, wordt aangewezen. Wanneer later blijkt, dat het gezag van die paus dus ook nog niet voldoende is, kent men hem onfeilbaarheid toe, die in het begin, althans niet officieel werd beperkt tot leerstel-
ligheid, dus verkondiging van de leer in functie.

In het christendom is de neiging, om te spreken over een herder en zijn schapen, zover toegenomen, dat men eigenlijk pas gelukkig is, wanneer de gemeenschap der christenen uit schaapskoppen bestaat. De absolute volgzaamheid, de gehoorzaamheid, de gezeggelijkheid en zich overal laten leiden is voor het zieleheil, naar men denkt,

belangrijk. En later wordt het nog veel belangrijker, omdat door het gedrag van de christenen ten aanzien van hun overheid de christenen zelf in staat zijn om steeds betere plaatsen te verwerven in de gemeenschap, zodat het christelijk gezag - eigenlijk begint het al in Byzantium - de tweede macht in de staat wordt, en op den duur heel vaak de macht achter de troon. Laten we denken aan de gang naar Canossa, waaruit wel blijkt, hoe groot de macht van de pausen en de Kerkvorsten is. Het resultaat is een organisatie; een organisatie, die alleen kan voortbestaan, wanneer er een leergezag is.

De reformatie doorbreekt dit wél, maar deze reformatie gaat wederom uit van een zeer sterke binding aan de leer. Dit is niet in overeenstemming met de oorspronkelijke stellingen van Luther, wel met die van Calvijn. Hierbij is namelijk het zélf lezen en interpreteren van de Bijbel een poging om terug te keren naar een christelijke vrijheid, een persoonlijk vinden van, een beleven van een geloof. Niet op grond van gehoorzaamheid, maar op grond van eigen en innerlijke erkenning. Omdat er weinig mensen die innerlijke erkenning vinden, beginnen ze dus prompt om andere mensen te dwingen, hun gedachten te aanvaarden.

Als men wil komen tot een vrijer christendom, werkelijker christendom met meer Godsgeloof en ook meer zelfvertrouwen in de mens, dan zou men dus eerst moeten beginnen met het geloof vrijer te maken. En dan bedoel ik hier vooral: vrijheid ten aanzien van geloofsinhoud. Het is niet zo belangrijk, of je bepaalde dogmata verwerpt of aanvaard, het is belangrijk, of je binnen die gemeenschap God kunt vinden. Wanneer men afstand weet te doen in het christendom van de binding: gezag (leergezag) en geloofsbeleving, dan zullen de kerken voor de geloofsbeleving veel meer kunnen betekenen. En dan zal ook die samenwerking tussen Godsvertrouwen en zelfvertrouwen weer herontstaan, die - vreemd genoeg - bij zeer velen, die leiders of kleine leiders zijn in de christelijke gemeenschappen, altijd wél weer te voorschijn is gekomen, maar bij hen veelal werd versterkt a) door het gevoel, uitverkoren of gewijd te zijn, b) door de erkenning, die ze van hun gemeenschap kregen. Ik geloof, dat, wanneer begint te erkennen, dat elke mens even dicht bij God staat, dat wijdingen daaraan weinig verschil maken. Dat de wijding, de inzegening aan de apostelen gegeven door Jezus niet was het bekleden met een priesterlijk ambt, maar was het bekleden met macht, onder meer om duivelen uit te drijven en zieken te genezen. Misschien dat men dan weer zou kunnen terugkeren tot de vrijheid en daarmee ook de intense geloofsbeleving, het grote Godsvertrouwen én het grote zelfvertrouwen, dat het begin van het christendom heeft gekend. Is dit voldoende?

x

Ja, dank U.

x

Is de veel verkondigde christelijke ~~stelling~~ theologische stelling, dat Jezus Christus aan het kruis alle zonden van de mensen heeft afgeboet niet een zware domper op het zelfvertrouwen, zoals U dat ziet?

-

Nu, ik zou zeggen, dat dat niet noodzakelijk is. Wanneer een ander mijn schulden betaalt, kan ik me daardoor vrijer voelen en met meer zelfvertrouwen voortgaan, mijn vroegere fouten te verbeteren. Lijkt mij. Maar er is iets anders. Laten wij zeggen, dat Jezus de schuld heeft afgeboet, dus dat daardoor de mens inderdaad tegenover God niet meer schuldig is. Dan zal hij nog altijd met de gevolgen van hetgeen hij gedaan heeft, zelf af moeten rekenen. En daarop ligt volgens mij, in het christendom wel te weinig de nadruk.

Jezus heeft het mogelijk gemaakt voor de mens om altijd vrede te kennen met God. Maar hij heeft hem gelijktijdig de weg gewezen om, door zijn innerlijke stem te volgen, zelfbeheersing, zelfverloochening, en zelfvertrouwen, die God voor zichzelf meer waar te maken. Want Jezus heeft niet gezegd, dat hij voor alle zonden gestorven is.

Hij heeft wél gezegd, dat Hij de weg en de waarheid is, de weg, die een ieder moet gaan, de waarheid, die een ieder moet erkennen 'in zichzelf'. En ik dacht, dat dit voldoende was vanuit mijn standpunt.

x Waarom heeft de christelijke kerk dat, als het ware, zo onder tafel laten vallen?

- Ja, dat is kerkhistorie. Wij moeten niet vergeten, dat de vorming van de christelijke kerken betrekkelijk los staat van Jezus' christendom. Het is wel de leer, die wordt verkondigd, maar een groot gedeelte van de mysterieën b.v. zijn overgenomen van het Mythracisme, onder meer het misoffer, dat dus toch wel iets anders is dan de oorspronkelijke Agape, de liefdemaaltijd. Het avondmaal heeft eveneens hetzelfde rituele karakter, we kunnen het terugvinden bij het Mythracisme. Een deel van de kerkbouw, de neiging om diensten in te delen, kunnen wij terugvinden bij bepaalde Helleense kerken of moet ik zeggen tempels. Men heeft dus overal eigenlijk beelden bijeen genomen. Het rituele christendom ontleent zóveel aan de Oudheid, van het Judaïsme af via de Hellenistische pantheïsten en filosofen tot eigenlijk, ja, tot eigenlijk de oude Indische filosofen, die later grote invloed hebben gekregen - dat is in 700 ongeveer geweest - dat je niet meer kunt zeggen, dat het christendom ritueel christendom is. Het is een samenraapsel van oude gebruiken, omkleed met nieuwe woorden. Hetzelfde geldt voor het Kerstfeest, dat oorspronkelijk zonnewendefeest is geweest. Het is voor Uw Paasfeest, dat oorspronkelijk lente-eveningfeest was. Het geldt voor praktisch alle dingen in het christendom. Zelfs de symboliek, de geboorte op stroo, is een oude symboliek voor de geboorte van ingewijden, zodat we dit ook terugvinden bij het verhaal over de geboorte van Gaudama Buddha Siddharta en vele anderen. Pas wanneer we ons dit realiseren, begrijpen we, dat de vorm van de kerk heidens is, ook van de hervormde kerken overigens, die meer naar de Germaanse kant teruggaan in hun ritueel en dat alleen de leer op zichzelf - en dan bedoel ik hiermee de evangelische leer, eventueel aangevuld met de leringen van enkele apocrieven - eigenlijk het enige ware is, wat er in het christendom bestaat. Is dit voldoende?

x Nou, niet helemaal. Maar U heeft het eigenlijk misschien al in de eerste beantwoording gezegd. Men was dus bang, als het ware, in het begin de leiders van de christelijke kerken - als ik het goed begrepen heb - waren dus bang, dat samenspel van Godsvertrouwen en zelfvertrouwen in de mens aan te wakkeren.

- Ze waren eigenlijk voortdurend bezig om het te onderdrukken. En dat is zeer begrijpelijk, omdat hun eigen positie - en vergeet U niet, dat die positie in vroegere tijden een politieke was. Het is bekend, dat hier een bisschop van Utrecht is gewijd, die géén priesterwijding had ontvangen, die uit zuiver politieke overwegingen tot bisschop van Utrecht werd gemaakt. Die politieke overweging hield namelijk in, dat hij goed kon vechten en dat hij daarom zijn bisdom goed kon verdedigen. Als U nagaat, op welke manier dat allemaal is gebeurd, wanneer U nagaat, dat bepaalde pausen eerder veldheren zijn geweest dan geestelijke leiders, dan moet U toch zelf wel tot de conclusie komen, dat het voor deze mensen bijzonder belangrijk was, dat ze iedereen konden binden.

En wat zien we dus overal, waar een kerk in moeilijkheden komt? Daar kweekt zij fanatici. Denkt U b.v. eens aan de aanval op Khartoum indertijd. Waren er toen eigenlijk niet enorm veel fanatici, fellahin, doodgewone mensen werden opgezweept, omdat ze, wanneer ze stierven, onmiddellijk naar de hemel zouden gaan. En hebben we datzelfde niet steeds weer gehoord, ook in de Kruistochten, in de strijd tegen de Moren en in de strijd ook tegen anderen. God is met U. De Duitsers, die opmarcheerden, hadden zelfs in de tweede wereldoorlog op hun koppelgespen staan: "Gott mit Uns"

x En op onze gulden!

- Ja, God zij met ons. Dat is een bede. Dat vind ik dus iets minder verwaand, maar dat ligt misschien aan mij.

Maar ik wil hier maar mee duidelijk maken, dat God dus een gezagsrechtvaardiging is geworden en dat dáárom de onderwerping aan God impliceert een onderwerping aan een stoffelijk gezag en dat hierdoor de werkelijke inhoud en betekenis van het christendom grotendeels, ofschoon niet geheel, teloor is gegaan.

x Maar Christus heeft toch niet gezegd, dat Hij de zonden van alle mensen heeft geboet? Of vindt men dat wel terug?

- Hij heeft over zichzelf gesproken als "Het Lam Gods". En Hij heeft ook over zichzelf gesproken als iemand, die boet voor de zonden der mensen. Maar hij heeft dus niet gezegd, dat Hij alle zonden der mensen uitboette. En je kunt een dergelijke spreuk dus ook zó verklaren: "Ik, als rechtvaardige, moet sterven, omdat de ongerechtigheid der mensen de rechtvaardigheid niet durft aanschouwen." Dat lijkt mij, gezien Jezus' leerstellingen en uitlatingen overigens een veel juistere interpretatie. Maar daarover kan gevochten worden.

x Maar dan is toch eigenlijk de hele ontwikkeling terug te brengen tot het feit, dat de mens nu eenmaal sterk aan de materie gebonden is. Dat hij daarom dus niet de moed heeft, om dat samenspel van zelfvertrouwen-Godsvertrouwen in hem te doen ontstaan.

- Dat ben ik direct met U eens, ja. We kunnen eigenlijk overal voorbeelden vinden. Franciscus van Assisi is een zeer sprekend voorbeeld. Iemand, die dus eindelijk de moed vindt om zich los te zetten van alles, maar dat kost hem ontzettend veel moeite. En pas daarna wordt hij degeen, die ~~xaxax~~ men later heilig heeft genoemd de mens, die weer de harmonie terugvindt met het leven met de mensen met de natuur en met God. Het is precies hetzelfde als met mensen in Uw tijd, die zeggen, dat ze niet vrij kunnen zijn, omdat ze voortdurend moeten werken. Als je vraagt, waarom ze moeten werken, dan zeggen ze: omdat ze moeten eten. Wanneer ik de moderne economie naga, kan iemand, die bereid is één dag per week zwaar werk te verzetten, heel goed eten en zes dagen vrij zijn. Maar dan laat je je status vallen. En dan ben je je baan kwijt, je behoort in een kudde. En dan zou je misschien moeten doen met minder mooie meubels en auto's en andere dingen dan de bureu. Wanneer je nou eerlijk bent, dan zeg je: goed, ik ben aan die dingen gehecht, daarom doe ik dit. En ik geloof, dat het de tweestrijdigheid in de mens juist is, die enerzijds zijn eigen gebondenheden als heilig beschouwd, wat ze zeker niet zijn, en anderzijds roept om een vrijheid die, terwijl hij ze zich nemen kan, hij voorzichzelf niet schijnt te willen verwezenlijken. Ik geloof, dat daar de werkelijke strijdigheid zit en dat is bij het christendom ook. Men vergeet maar al te vaak één ding: In de Evangeliën staat, dat een rijke jongeling tot Jezus kwam en zeide: Rabbi, wat moet ik doen om U te volgen? Waarop Jezus gezegd zou hebben: "Ga heen, schenk Uw goederen aan de armen, verlaat vader, moeder vrouw en kind en kleef mij aan". Dus, volg mij, zonder meer.

En dat wordt vergeten. Waarlijk christen zijn dat wil zeggen, dat die innerlijke weg, die leer, boven alles gaat. En ik krijg eigenlijk van Uw maatschappij de indruk, dat voor de meeste christenen het christendom wat praat is, een paar uur op zondag en misschien een gebedje door de week en voor de rest moet God het dan maar redden, want we hebben geen tijd, we moeten zaken doen. U moet me vergeven, dat ik dit zeg, het is niet als hatelijkheid bedoeld, 't is een constatering mijnerzijds.

x En de mensen, die hun werk aan God opdragen? Die hun werk, wat het dan ook in moge houden, die zich conformeren aan de vijfdaagse werkweek en alles wat er bij hoort?

Wanneer die mensen dat werk doen, niet om voor zichzelf iets te bereiken of te bezitten, maar dus het geheel zien als een mogelijkheid, om die weg van Christus waar te maken, dan zeg ik onmiddellijk: dat is mooi. Dan ben ik het daarmee eens. Maar heel veel mensen dragen hun werk aan God op, omdat ze het nu eenmaal tóch moeten doen en dan kun je er beter meteen wat goeds mee doen.

x Allerlei factoren leiden er toe, dat iemand veroordeeld wordt bijvoorbeeld vanwege hard werken, terwijl dat werken op zich voor de persoon het resultaat niet het belangrijkste is, maar b.v. bepaalde eigenschappen, die hij met dat werk kan verkrijgen.

→ Jezus heeft gezegd: oordeelt niet, opdat ge niet geoordeeld worde. En dat geldt dus voor de anderen te Uwen aanzien als omgekeerd. Het betekent, dat wanneer men daar kritiek op heeft, je je af moet vragen, wat belangrijker is: de erkenning van je vrienden of je collega's of het werk, dat je voelt te moeten doen. En wanneer je dan zegt: ik kan met die energie hier niet op een juiste manier werken, omdat ik gefrustreerd wordt aan alle kanten, dan zoek je werk, waar je die energie wél kwijt kunt. Dan kijk je dus niet naar het gewin, de resultaten of de erkenning, maar naar de mogelijkheid om jezelf te zijn en te werken in een eigen tempo en op een wijze, die voor jezelf aanvaardbaar is.

x Ja.

- Met woorden is het ontzettend gemakkelijk, maar het is moeilijk om het te doen, daar de mens zichzelf voortdurend moet overwinnen om datgene, wat hij in zichzelf als juist erkent, waar te maken. Volgende punt graag.

x Ziet de leliën des velds en de vogels in de bomen etc. ... Een vermete lelië konsekwentie van Godsvertrouwen.

- Nu, ik geloof niet, dat dat een vermete lelië konsekwentie van Godsvertrouwen is, omdat men één ding over het hoofd pleegt te zien. De leliën des velds wáren leliën, de vogels wáren vogels en mensen zijn mensen. Zodra U als een vogel kunt tjilpen, fladderen en zingen en U voeden met een zaadje en een wormpje, dan zal niemand U dat misgunnen. (reactie: hè bah) Er zijn onder anderen negerstammen, die het een delicatessen vinden.

Maar ik zeg dit alleen maar, om één ding duidelijk te maken. Dat de spreuk aanduidt, dat het werk-op-zichzelf niet heilig is of heilig maakt. Dat het is het waarmaken van je wezen. De leliën zijn leliën, de vogels zijn vogels. Daarom is het voor hén niet nodig. Wanneer wij onszelf kunnen zijn, op een wijze waarbij onze behoeften voor een groot gedeelte door de natuur worden vervuld, dan is het eveneens mogelijk. Er zijn nú nog - al zijn het er niet veel meer - mensen, die leven van wat de bomen opbrengen, van wat de visvangst oplevert en het vissen is voor hen een spel en een sport en ach, het voedsel winnen is een bijkomstigheid, waar men zich eigenlijk niet druk over maakt. Vroeger noemde men dat het Paradijseiland. En als je goed nadenkt, leven die mensen méér in het geluk, dat de mens toestaat, dan Uw welvaartsmaatschappij. En het zou zelfs nu voor velen nog mogelijk zijn. Maar dan zou de mens afstand moeten doen van een groot gedeelte van zijn stellingen en bovenal van zijn pretentie, dat hij meer en beter is dan een ander.

x Zelfvertrouwen maakt snel eigengereid en betweterig, Godsvertrouwen iemand kwezelachtig en zalvend. Kan men leven zonder zelfvertrouwen, zonder pool of spanning?

- Och, ik geloof, dat wanneer je nergens vertrouwen in hebt, dat je ook geen leven meer hebt. Godsvertrouwen maakt vroom en zalvend! Niet juist! Degenen, die vroom en zalvend zijn, zijn degenen, die pretenderen in God te vertrouwen en door uiterlijk te doen alsof, hopen, dat ze dat vertrouwen eens zullen winnen.

Zelfvertrouwen. Iemand, die zelfvertrouwen heeft, is niet betweterig, hij doet alleen, wat hij zélf voelt, dat juist is en laat een ander rustig zijn overtuiging. Hij heeft geen behoefte, hem te overtuigen, hij wéét, dat het goed is..

Degeen, die pretendeert, zelfvertrouwen te hebben en het niet waarlijk bezit, tracht voortdurend anderen van zijn gelijk te overtuigen. Hij is betweterig, juist, omdat hij geen zelfvertrouwen heeft.

x Is dat nu het geval met dat kind, dat gestorven is, waar geen dokter bij mocht komen?

- Ik wil daarover geen oordeel vellen, dat heeft geen zin. Ik kan alleen dit zeggen: De wijze, waarop deze mensen geloven, is dermate slaafs, dat ik mij afvraag, of zij in dit geloof nog waarlijk menswaardig zijn.

x Dus toch een oordeel?

- Geen oordeel, een vraag.

x Door de nieuwe wereldleraar werden zelfvertrouwen en Godsvertrouwen weer belangrijk naar voren geschoven.

- In de leer van de nieuwe leraar is dat inderdaad een van de voornaamste punten, omdat hij dus uitgaat van het standpunt, dat wat we nodig hebben zijn niet nieuwe vormen, maar nieuwe innerlijkheden.

x Kan het, dat er een te groot zelfvertrouwen bestaat?

- Een te groot zelfvertrouwen bestaat natuurlijk ook. Dat is iemand, die dus vergeet, zichzelf te kennen en zichzelf vertrouwt zonder zich de moeite te getroosten te zien, wat hij is. Kijk eens, iemand met een te groot zelfvertrouwen is iemand die zegt: ik kan alles, dan boven op een toren gaat staan en zegt: en nu vlieg ik. Als hij dan beneden komt zegt hij: God heeft me in de steek gelaten. (hilariteit).

x Het was toch ook Paulus, die zei: mijn zwakheid is mijn kracht. Maar daar komen die twee dan eigenlijk samen, het zelfvertrouwen en het Godsvertrouwen.

- Tot op zekere hoogte. Het is namelijk zo, dat je al die spreuken dus afzonderlijk kunt gaan interpreteren. Maar Paulus probeert duidelijk te maken, dat zijn vastberadenheid voortkomt uit het besef van zijn eigen zwakte. En dat is iets, wat ook psychologisch heel goed verklaarbaar is. U dacht, dat het zó bedoeld was, ik denk dat het zó bedoeld is. Als U de samenhangen nagaat, waarin het staat, dan zult U tot de conclusie komen, dat ook voor mijn interpretatie iets te zeggen is.

x De laatste schriftelijke vraag: vorige maand was het onderwerp: 'arbeid en de arbeider van vandaag', een actueel onderwerp, weinig belangstelling. Bij het onderwerp van vanavond is het stampvol. Waar zit hem dat in?

- Ik vermoed, omdat de arbeid vele mensen niet meer aantrekt, omdat ze menen, dat arbeid de droeve taak is, die men moet vervullen, om vrijetijdsbesteding te kunnen vinden, terwijl men de arbeider over het algemeen beschouwd als een slampamper, die voor een minimum aan arbeid het maximum aan beloning wil hebben en zo de lasten op de anderen afschuift, die dan harder moeten werken. Dat is natuurlijk een onjuiste visie, maar ik heb het gevoel, dat dergelijke dingen daarbij een rol spelen. Bovendien wil ik opmerken, dat over de arbeid en de arbeider natuurlijk erg veel wordt gesproken en door velen wordt beschouwd als een minder geestelijk onderwerp. Het is niet zo, want elk onderwerp is geestelijk. Want al wat op deze wereld gebeurt en de wijze, waarop je het beleeft, bepaalt hoe je in de geest leeft. Ik dacht, dat ik hiermee de redenen wel had weergegeven. Ik wil alleen nadrukkelijk nog stipuleren, dat hetgeen door mij over arbeid en arbeiders gezegd is, een poging is om de denkwijze van sommigen weer te geven, niet mijn persoonlijke overtuiging. Ik dacht namelijk, dat arbeid het spel is, waardoor je, in samenwerking met anderen, vervulling van jezelf vindt. En ik dacht dat arbeiders degenen waren, die in een gezamenlijk ludiek werken, dus bezig zijn, voor zich en anderen waarmaken, wat zonder dit niet bereikbaar zou zijn. Maar, dat is mijn visie.

x Er zullen niet veel arbeiders zijn, die het eens zijn met dat ludieke.

Ik geloof, dat dat aan de arbeiders zelf ligt. En, indien ik mij verstitouten mag om de opmerking te maken: vaak begint de arbeid zeer vreugdig, totdat iemand tot de conclusie komt, dat hij bezig is, zijn brood te verdienen. En op dat ogenblik sterft de vreugde. (hilariteit)

Zijn hiermede de vragen en opmerkingen ten einde?

x De schriftelijke vragen wel.

Wanneer een priester gewijd is als zodanig en hij gelooft er later zelf niet meer in, althans niet meer in datgene, wat hij uit moet dragen via zijn kerk, die kan, op het moment, dat hij - om even in de katholieke sfeer te praten - een van de sacramenten aan de mensen overbrengt, b.v. een mis opdraagt en de consecratie volvoert, tóch een kracht, dacht ik, overbrengen, omdat hij op het moment van de wijding zélf zodanig emotioneel geraakt was, dat hij daardoor een kracht ontving, die hij, ook al gelooft hij er zelf niet meer in, toch uit kan dragen, aan de mensen over kan brengen.

- Ik vind het een wonderlijke opvatting. Ik dacht, dat de waarde van een sacrament bepaald werd door de aanvaarding van degene, die het ontvangt, nietdoor de waarde of de waardigheid van degeen, die het toedient.

x Nou goed.

- En ik meen dus, dat een priester, die een sacrament toedient, terwijl hij zelf daarin niet gelooft - U zult me vergeven, dat ik dit zo hard zeg - een huichelaar is, op wie de last van het bedrog zal drukken, zelfs, wanneer hij anderen door die sacramenten innerlijke kracht zou kunnen geven. 't Is cru, maar het is waar. De waarheid is meestal cru, hard, omdat de meeste mensen menen, dat je met een halve waarheid gelukkiger kunt zijn. Maar als je maar een halve waarheid hebt, kom je altijd de helft voor werkelijk geluk, voor werkelijke zelferkenning, voor werkelijke Godserkenning te kort. Dat is mijn visie.

x Waarom is de waarheid altijd cru en hard?

- Omdat de mens over het algemeen voor zich een schijnbeeld opbouwt over zichzelf en de wereld en vervolgens alle feiten daaraan aan pleegt te passen. Wanneer hij met de onvervalste, zogenaamde "Harde" feiten wordt geconfronteerd, verbrijzelt dit gelijktijdig een deel van zijn eigenwaan, het beeld, dat hij van zichzelf heeft gemaakt. En sommigen komen een dergelijke schok zelfs niet te boven. Een mens leeft in Maya, maar Maya is de illusie, de waan, die je hebt opgebouwd omtrent jezelf én de wereld. Ik geloof, dat dit ook de verklaring is voor het afwijzen van bepaalde urgenties, bepaalde noodzaken, bepaalde wetenschappelijke mogelijkheden zelfs door zogenaamde deskundigen. Wanneer ze zich daartoe bekennen, dan geven ze gelijktijdig toe, dat het beeld, dat ze van zichzelf gevormd hebben, niet juist is. En ofschoon dit een onbewust proces is, ontstaat hierdoor de voortdurende neiging te rationaliseren in de richting van het bekende en zo de eigen positie, althans in eigen denken, te verstevigen. Ook dit was hard.

Hebt U nog vragen of zal ik overgaan tot de sluiting?

Dan vrienden, dank ik U voor de aandacht, die U mij heeft gegeven, voor de vragen, de prettige reacties, het aandachtig gehoor. Ik wens U allen een goeden avond en een gezegende huisweg.

Hebt U nog vragen of zal ik overgaan tot de slotimprovisatie?

Die slotimprovisatie -dat zou ik graag hier even bij willen zeggen - moet U niet zien als een soort "instant-gedicht". U heeft "instant-coffee", instant-pudding, maar instand-poëzie bestaat eigenlijk niet. Er bestaat slechts de samenvoeging van gedachten en ritmen en klanken en in deze richting zou ik dan graag nog een ogenblik improviseren. U kunt mij een drietal woorden geven.

X Waarheid - Vertrouwen - Emigratie.

HET SCHONE WOORD

(Improvisatie op drie woorden: Waarheid - Vertrouwen - Emigratie).

- Dus je kunt b.v. zeggen: "De erkenning van de waarheid, in vertrouwen op een hogere macht, is de emigratie uit de menselijke beperktheid, waardoor we de volheid van ons eigen bestaan eerst juist beseffen".

Ik leef in een wereld
Ik leef in een land
Ik ken elke straat
Ik ken elke boom

En als ik droom,
Dan zie ik de huizen
Dan zie ik de mensen
De kat en de muizen
Ik hoor het ruisen
Van de wilgen
Ik zie het rimpelen van de sloot.
Want dat is mijn wereld
En mijn God is zo groot.

Ik leef in een wereld en ik noem haar waar
Maar ze is zo bekrompen, ze is zo klein
En al noem ik mijzelf van zessen klaar
Ik durf niet gaan, want afscheid doet pijn.
Maar wil ik leven
En werkelijk streven
Wil ik erkennen, wat in mij gebeurt
Dan dient de band
Met dat heerlijke land gescheurd!
Dan moet ik, uit mijn zelf en mijn zekerheden
Emigreren naar een onbekende kust
Dan moet ik in de volheid van het leven
Leren, in smart en leed, in vreugd en lust
Dat, wat mij is gegeven.
Wat is mijn werkelijkheid.
Dan moet ik zoeken waarheid,
Die al omvat in 't leven
En dan, veranderd, toch gelijk,
Keer ik soms weer tot oude dreven.

En ik zie de straten en de bomen
Ik zie de lantarens, die flakkerend staan
Ik zie de huizen, de mensen, die komen
Ik zie er de mensen, die ijlings nog gaan.
Ik zie de nevel, die 't al wil omvamen
Ik zie de sluier van komende nacht.
Maar 't is mij een tegel van een beeld en een leven
De waarheid heeft mij niet genomen, zij heeft mij gebracht
Een volheid, waar meer dan dit is verweven.
Zo zoek ik de waarheid, het volle bestaan.
Ik wil doorbreken de muren van waan
Verscheuren de grenzen van wereld en sferen
Wil dringen tot in de oneindigheid.
Ik Wil leren, wat het is, dat mij geeft kracht van leven
Wat het is, dat mijn schreden toch steeds begeleid.

U ziet het, een paar woorden en een paar klanken en een gedachte. En zo bouw je zelf uit je leven, met een begrip, een daad, een hapering misschien, een juichkreet, werkelijkheid. Want wij dichten met ons leven de waarheid van ons bestaan. En daarmee vrienden, dank ik U voor de aandacht, die U mij heeft gegeven, voor de vragen, de prettige reacties, het aandachtig gehoor. Ik wens U allen een goeden avond.